

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Oikeusrekisterikeskus kiittää mahdollisuudesta lausua säädösehdotuksista.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

Väliaikaisten ja henkilötunnuksettomien tietojen vähentäminen on kannatettava tavoite, joka monessa organisaatiossa vähentänee suoraan manuaalisen selvitystyön tarvetta ja joka parantaa merkittävästi myös tietojen yhdistelymahdollisuuksia kun henkilötunnuksettomille ei luoda esim. organisaatiokohtaisia tilapäisiä tunnisteita. Oikeusrekisterikeskus ei näe tarvetta lausua tästä asiakohdasta enempää.

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

Katso edellisestä kohdasta.

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

Tavoite on kannatettava, mutta ehdotetulla aikataululla voidaan todeta olevan haastavaa toteuttaa tarvittavat valmiudet vastaanottaa ja hyödyntää esitettyä lisätietoa henkilötiedon pohjautumisesta etärekisteröitymiseen. Lisäksi etärekisteröityyn henkilötietoon liittyvät rajoitteet tulisi määritellä ennen käyttöönottoa.

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Ehdotus itsessään on kannatettava, sukupuolietoa ei juurikaan hyödynnetä Oikeusrekisterikeskuksen ydintoiminnassa, mutta tietoa on kuitenkin hyödynnetty mm.

tilastoinnissa, raportoinnissa ja tietoaaineistoluovutuksissa luokittelevana tietona. Esitys ei aiheuta tarvetta lausua asiakohdasta erikseen.

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

Uusi yksilöintitunnus on tavoitteiltaan ja suunnitellulta toteutustavaltaan hyvä.

Todennäköisesti uutta yksilöintitunnusta voitaisiin ottaa käyttöön uusissa oikeushallinnon palveluissa sekä jo olemassa olevien palvelujen kokonaisuudistusten yhteydessä. Tällöin uusi yksilöintitunnus voisi tulla aiheuttamatta merkittäviä lisäkustannuksia käyttöön kaikissa oikeushallinnon palveluissa seuraavien 10-15 vuoden aikana. Mahdollisia kustannuksia pidemmällä aikajänteellä ei ole vielä arvioitu

Mikäli yksilöintitunnuksen käyttäminen muuttuu myöhemmin pakolliseksi, siirtymälle ei anneta riittävää 10-15 vuoden ylimenoaikaa ja yksilöintitunnukset ovat otettava käyttöön jo aiemmin rekisteröityjen osalta, se aiheuttaa mittavat lisäkustannukset, yhteensä oikeushallinnon palveluiden osalta arviolta 10 miljoonaa euroa. Yksilöintitunnuksen käyttöön tulee voida siirtyä nykypalvelujen elinkaaren sanelemilla ehdoilla, eli orgaanisesti ja pitkällä aikavälillä.

Yksilöintitunnuksen käyttöönoton vapaaehtoisuus voi aiheuttaa merkittäviä käytännön haasteita esimerkiksi tietojen siirtämisessä eri viranomaisien välillä, jos osa on ottanut käyttöön yksilöintitunnuksen ja osa puolestaan ei.

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetuluonnosta koskevat huomiot

Henkilötietoja käsitellessä henkilötunnus on usein tärkeimpiä perustietoja, jolloin siihen liittyvillä muutoksilla tulee olemaan laajamittaiset vaikutukset tietojärjestelmiin ja tietojen käsittelyyn.

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisältyvistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuositukset oikean suuntaisia? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

Henkilötietoja käsitellessä henkilötunnus on usein tärkeimpiä perustietoja, jolloin siihen liittyvillä muutoksilla tulee olemaan laajamittaiset vaikutukset tietojärjestelmiin ja tietojen käsittelyyn. Edellä olevan nojalla on perusteltua arvioida onko saavutettavat hyödyt esitetyissä muutoksissa oikeamittaisia suhteessa muutoksen aiheuttamiin kustannuksiin.

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasiointissa?

Oikeusrekisterikeskus mahdollistaa useissa palveluissaan sähköisen asioinnin, jossa tunnistautuminen toteutetaan vahvana tunnistautumisena Suomi.fi-palvelun kautta. On kuitenkin olemassa asiakaskuntaa, joiden ei ole mahdollista asioida sähköisesti vaan lähestyvät meitä puhelimitse. Puhelimessa tunnistautumiseen käytetään usein henkilötunnusta. Tavoite henkilötunnuksen saamisen helpottamisesta puolestaan mahdollistaa helpotuksen vuoksi henkilötunnuksen saaville siirtymisen käyttämään Suomi.fi-tunnistautumista ja siten myös ORK:n tarjoamia sähköisiä palvelukanavia. Toivotaan DVV:ltä ohjeistusta suositeltavista käytänteistä.

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

Puhelinpalvelussa käytetään tunnistamiseen pääasiassa henkilötunnukset kysymistä, mutta käytäntöjä voidaan muuttaa ohjeistuksella, jonka pohjaksi toivotaan DVV:ltä ohjeistusta suositeltavista käytänteistä.

Nykymuotoinen henkilötunnus sisältää tiedot sekä henkilön syntymäajasta että sukupuolesta, jolloin niitä voidaan hyödyntää tiedon linkaaren eri vaiheissa tarvittaessa. Mikäli kyseisiä tietoja ei henkilötunnuksesta tulevaisuudessa ole mahdollista muodostaa, on suoritettava kaikkien omien rekistereiden erityislainsäädäntöjen tarkastelu, jotta voidaan varmistaa tarvittavien tietojen tarpeen mukainen saatavuus.

Kuvitteellinen esimerkki:

erityislainsäädäntö mahdollistaa henkilötunnuksen tallentamisen oletuksella, että siitä on mahdollista muodostaa syntymäajat ja sukupuoli, mutta jos henkilötunnus ei jatkossa enää kyseisiä tietoja sisällä niin silloin lainsäädäntö on muokattava vastaamaan tilannetta ja mahdollistettava syntymäajan ja sukupuolen tallentaminen rekisteriin.

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

Vahva sähköinen tunnistaminen pienentää väärinkäytön mahdollisuuksia ja on siten kannatettava tavoite. Oikeusrekisterikeskus ei koe tarpeelliseksi lausua asiakohdasta enempää.

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltaminen on ajatuksena hyvä ja kannatettava.

Digi- ja Väestötietoviraston kannattaa hyväksyä automaattisesti kaikille VTJ-liittymän käyttäjille oikeus myös muutostietopalvelun käyttöön hallinnollisen työn kuormituksen vähentämiseksi.

Rekisterinpitäjillä on yleinen velvollisuus varmistua rekistereissään olevien tietojen oikeellisuudesta, joten muutostietojen seuraaminen voidaan tulkita pakolliseksi olennaiseksi osaksi VTJ-liittymien käyttöä.

Oikeushallinnon palveluista pääosalla on mahdollisuus saada muutostiedot automaattisesti nk. Yhteinen Henkilö -palvelun kautta, joten henkilötunnusten vaihtumisen ei pitäisi aiheuttaa laajoja teknisiä muutostarpeita palveluihin. Mikäli Yhteinen Henkilö -palvelua ei voida hyödyntää muutostietojen välittämisessä, tai jollakin palvelulla ei ole se käytössä, ja samanaikaisesti henkilötunnusten vaihtojen määrät kasvavat, tämä voi aiheuttaa merkittäviä haasteita toiminnalle ja sitä kautta myös lisäkustannuksia. Tämän lisämenopaineen hallinta edellyttää yhteistyön tekemistä Digi- ja väestötietoviraston kanssa.

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Tylli Aino
Oikeusrekisterikeskus